

AED:
Väärt mahetoit
vihmaussisõnnik
Lk 259

KODU:
Nippe tekstiilide
hooldamiseks
Lk 268

HÜVA NÕU:
Näpunäiteid
töötajale
Lk 270–271

Targu Talita

Maalehe nõuandelisa Nr 17 24. aprill 2014

Mündipoe kinkekaardid
10 €, 20 €, 50 € ja 100 €

MÜNDIPOOD
MEENEMÜNTIDE ASJATUNDJA

"Esimene Armastus"
värvitav Cooki
Saarte 2014.a
hõbemünt
Hõbe: 92,5 %
Kaal: 20 g
Hind: 88 €

Roosad Kakaduid –
Austraalia 2014.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: ½ untsi
Hind: 89 €

Kuldkalad –
Uus-Meremaa
2012.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 125 €

"Armastus
on hinnaline"
Uus-Meremaa
2014.a
värvitrukis
hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 125 €

Hobuse
aasta
Tokelau
2\$ 2014.a
hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 31,1 g
Hind: 119 €

Hobuse
aasta Niue
2014 pöörlev
hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 2 untsi
Hind: 265 €

Jahimaailm
"Punahirv" – Cooki
saarte 2014.a hõbemünt
Hõbe: 92,5 %
Kaal: ½ untsi
Hind: 85 €

Jahimaailm
"Metssiga" – Cooki
saarte 2014.a hõbemünt
Hõbe: 92,5 %
Kaal: ½ untsi
Hind: 85 €

Andorra viimaste
käibemüntide komplekt
Hind: 45 €

Pärl - Mereiludus,
Palau 2014.a hõbe-
münt lilla pärliga
Hõbe: 92,5 %
Kaal: 25 g
Hind: 99 €

Igavene Armastus – Uus-
Meremaa 2013.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 1 unts
Hind: 125 €

Emaarmastus –
Emalövi Austraalia
2014.a hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: ½ untsi
Hind: 89 €

"Tere
tulemast
maailma!"
2014.a Austraalia
hõbemünt
Hõbe: 99,9 %
Kaal: 15,591 g
Hind: 99 €

Slovakkia 2 €
2014 juubelimünt –
Euroopa Liiduga
ühinemise
10. aastapäev
Hind: 7 €

Jänes – Palau
2013.a kuldmünt
Kuld: 99,99 %
Kaal: 0,5 g
Hind: 89 €

Euromüntide
kataloog 2014 -
Inglise keeles
Hind: 15 €

Vista euro-
mündialbum
Hind: 39,90 €

Suur valik
erinevaid
luupe

Belgia
2014.a euro-
müntide komplekt
Hind: 39,90 €

Monaco 2 € 2013
juubelimünt –
ÜRO liikme-
luse 20.a
Hind: 19 €

Luxemburgi
2 € juubeli-
münt 2014 –
Iseseisvuse
175. Aastapäev
Hind: 7 €

**Suur valik 2 €
meenemünste!**

Hispaania
2 € 2014
juubelimünt –
Güelli park
Hind: 7 €

MÜNDIPOOD PAKUB LAIAS VALIKUS JA ERINEVAS
HINNAKLASSIS TOOTEID IGAS EAS MÜNDIHUVILISTELE.

Vana-Viru 5, 10111 Tallinn Tel: 644 0593 Avatud: E-R 10-17, L 11-16 myndipood@myndipood.ee

Lihtsaim viis tellimiseks – e-mündipood: www.myndipood.ee.

Kohalettoimetamine Eesti Posti ELS kulleri või Post24 Pakiautomaadi vahendusel.

Kuidas teritada aiakääre?

REPRO

Mul on head oksakäärid, mida kasutasid juba mu vanemad. Olen neid mitu aastat pruukinud, kuid tänavu märkasid, et nad on nürid ja nendega lõikamine üpris vaevaline. Kuidas aiakääre teritada?

Teritamine ei ole üldiselt keeruline ja võtab aega kõige rohkem veerand tundi. Enamasti saab kääride haarad lahti võtta ja neid eraldi teritada. Mõned uuemad aiakäärid on aga keerulisema ehitusega ja nende lahtivõtmine kodus ei olegi väga lihtne.

Oksakääre võib teritada ka lahti võtmata, kuid parema tulemuse annab haarade eraldi teritamine.

Kääride osade lahtivõtmiseks leidke sobiva suurusega kruvikeeraja ja mutrivõti. Nüüd puhastage käärid bensiini kastetud pehme lapiga, et eemaldada mulla- ja oksapuru ning õlijäänused.

Oksakääre võib teritada jämeluisuga, kastes seda enne ihumist vette. Teritamisel hoidke lõiketera vastu luisku 30kraadise nurga all ja tehke vastupäeva sujuvaid liigutusi. Alustage ihumist käepideme poolt ning liikuge haaraotsa suunas. Ärge suruge tera liiga tugevasti vastu luisku ning jälgige pidevalt lihvimisnurka õigsust.

Korraliku ihumise järel on teral vastu valgust vaadates helkiv

Oksakäärid tasub enne teritamist lahti võtta ja puhastada.

triiip. Kui teral olev triip on laiem, on luisku liiga lamedalt vastu tera hoitud. Kääride lõiketera on ühepoolne ja vastavalt sellele tuleb ka käärihaara teritada.

Peenluisku kasutatakse samamoodi. Lisaks teritamisele lihvitakse peenluisuga maha lõikepinnale tekkinud väikesed sälgud. Selleks ihuge lõikepinna vastaspoolt. Kasutage tera siledust pöidlaga.

Oksakäärid ei pea olema teravad nagu lõikenoad ja seetõttu ärge ihumisega üle pingutage.

Enne kokkupanekut õlitage kinnituskruvi ümbrus üle. Kui te ei kasuta kääridega töötamisel liigselt jõudu ja hoiate neid hoolsasti, piisab sellest, kui teritate oksakääre kord aastas.

Targu Talita

Kas põetud puukentsefaliit mõjub ka aastakümnete pärast?

REPRO

Minu poeg, kes nüüd on juba täiskasvanud mees, põdes puukentsefaliiti aastakümneid tagasi. Ta sai sellest raskest haigusest küll terveks, kuid nüüd tunnen ma muret, kas põetud haigus võib ka aastakümneid hiljem põhjustada mõnda teist haigust või vaimset häiret.

Vastab perearst

MADIS VESKIMÄGI

Puukentsefaliidiga on nii, et mõni põeb seda püstijalu, kurtes vaid

veidi "gripinähte" ja peavalu, teine kahjuks sureb. Mõnel ei jää mingeid jääknähte, mõnel aga tekivad ülitõsised ning sageli püsivad tüsistused.

Üldiselt on nii, et aastate jooksul jääknähd leevenevad ja mingeid muid haigusest tingitud tüsistusi (insult, dementsus vms) pole vaja karta rohkem kui neil, kes ei ole haigust põdenud.

Haiguse läbipõdemist saab hinnata vereproovis esinevate antikehade analüüsiga.

Entsefaliiti ehk ajupõletikku kannavad edasi nakatunud puugid.

Targu Talita

Narva mnt 13, 10151 Tallinn / targutalita@maaleht.ee / reklaam 661 3333, 661 3334 / faks 661 3343
Toimetuse: Jana Rand 661 3375, Kaja Kurg, Pille Hermann / Kujundaja Heiki Maiberg
Väljaandja AS Eesti Ajalehed / Trükk AS Kroonpress /
Lehekülgede numeratsioon algab 1. jaanuarist 2014
Ilmub koos Maalehega

Hoogne algus hooajale

Leidsime müügilt nutikaid tooteid, mis eriti rõõmsustavad maheaednikke ja maitsetaimesõpru.

Iga aednik teab, et mida rohkem on mullas vihmausse, seda kobedam ja viljakam see on. Vihmausside tegevuse kasulikku lõpp-produkti – vihmaussisõnnikut ehk vermikomposti – saab nüüd ka poest kotiga osta (väikepakendis u 1 kg). Taimed on rammusa mahetoidu eest väga tänulikud.

Ökoloogiliselt puhas ja 100% naturaalne vermikompost on toodetud Eestis veisesõnnikust. Seda mullale lisades idanevad seemned kiiremini, taimed juurduvad paremini ning saaki saab rohkem. Väärt kraami tasub kasutada nii istikute

KAJA KURG

ettekaskvatamisel kui ka köögivilja, viljapuude, marjapöösaste ja toataimede istutamisel ning hiljem väetamiseks. Vermikomposti kasu-

tades pole iial ohtu, et väetate oma taimed üle.

www.hansaplant.ee

Vihmaussisõnnikust valmistatud universaalne toitevedelik on täiesti looduslik ja ökoloogiliselt puhas. See sisaldab väärtuslikke humiinaid, fulfo- ja aminohappeid, vitamiine, looduslikke fütohormoone, mulla mikroorganismide eoseid ning kõiki olulisi mikro- ja makroelemente. Sobib nii toa- kui aiataimede kosutamiseks. Kiirendab idanemist, suurendab saagikust ja haiguskindlust, parandab pinnase agrokeemilisi omadusi.

Ühest pudelist jätkub pikaks ajaks, sest kontsentraati tuleb kastmisel lahjendada 1:50 ja lehe kaudu väetamisel koguni 1:100.

www.hansaplant.ee

Peenikest seemet on väga tülikas külvata. Seemnelindid selle töö hõlbustamiseks peenrale külvates mõeldi välja juba ammu, aga nüüd on saada ka külvikettad taimede potis kasvutamiseks: paned õhukese paberi sisse pressitud seemned niiske mulla peale, siputad veidi mulda peale, kastad, ja ongi valmis. Ei mingit õigete vahekauguste arvestamist! Niiskes mullas laguneb paber kähku.

Bakkeri kaubamaja kompleksis on üheksa maitsetaime: aedtill, petersell, võrtsbasiilik, murulauk, rukola, münt, harilik pune, aedpiparrohi, aed-liivatee ehk tüümian. Taimed tuleb hiljem muidugi lahku istutada, sest suuremaks saades läheb neil potis kitsaks.

www.bakka.ee

KAJA KURG

Asi algab mullast

TIIT KOHA

Hea köögiviljasaagi aluseks on õige muld, millel sobiv happesus ja lõimis.

Kasvuala ettevalmistamisel on soovitatav määrata kõigepealt mulla happesus (pH). Köögiviljade kasvatamiseks sobivad huumusrikkad saviliivmullad ja kerged või keskmise raskusega liivsavimullad, millel on nõrgalt happeline või neutraalne reaktsioon.

Mulla reaktsioon mõjutab oluliselt taimede kasvu ja arengut, samuti mõjutab mulla pH-tase nii toitainete omastamist mullast kui ka mikroorganismide tegevust.

Mullad jaotatakse järgmiselt: pH kuni 4,5 – tugevalt happelised; pH 4,6–5,5 – mõõdukalt happelised; pH 5,6–6,5 – nõrgalt happelised; pH 6,6–7,2 – neutraalsed; pH üle 7,2 – aluselised.

Enamiku köögiviljataimede kasvuks sobib neutraalne või nõrgalt happeline muld ehk pH 5,5–7,0. Mulla happesust saab määrata testritega, mulda tuleks võtta mitmest kohast.

Lihtsam viis – vaata taimi

Mulla happesust saab kindlaks teha ka seal kasvavate taimede järgi.

■ Happelistel muldadel kasvavad põldrõigas, kanarbik, leesikas, jänese kapsas, väike oblikas, sammal, põldkannike, põld-nälghein.

■ Leeliselisel mullal kasvavad põld-sinep, kollane karikakar, harilik tõlkjas (rakvere raibe), humallutsern.

■ Neutraalsel või leeliselisel mullal kasvavad põld-kukekannus, piimohakad, põldjumikas, jänese käpp, jänese kapsas.

Neutraalsetel ja nõrgalt happelistel muldadel on märgata vihmausside aktiivset tegevust.

Lehtpuutuhk on aedniku asendamatu abiline.

Mulla happesuse muutmiseks on võimalik kasutada klinkritolmu, dolomiidijahu, paekivijahu, tolmpölevkivituha. Väikeaias piisab mõnikord ainult orgaanilisest väetisest (kompost, puulehed, puutuhk), vältida tuleks happeliste väetiste (lämmastik- ja kaaliumväetised) liigset kasutamist.

Happeline muld

Happeliste muldade bioloogiline aktiivsus on vähene, esineda võivad mitmesugused haigused:

- tõusmepõletik (*Pythium* spp.);
- hahkhallitus (*Botrytis cinerea*);
- nuuter (*Plasmodiophora brassicae*).

Happeliste muldade kahjurid on naksurlased (*Eladeridae* ssp.). Kahjustust on võimalik vähendada lupjamisega, see pärsib vastsete arengut.

Happelistel muldadel on häiritud taimetoitainete omastamine, taimed võivad kannatada kaltsiumi- ja magneesiumipuuduse käes.

Mulla happesuse määramine on eeldus, et köögiviljataimi kasvata des saab korraliku ja suure saagi.

Milline on mulla lõimis?

Köögiviljataimede kasvatamiseks sobivad liiv-, saviliiv-, liivsavi- ja savimullad. Lihtne viis mullalõimise määramiseks on niisutada peotäis mulda ja hõõruda seda pöidla ning nimetissõrme vahel.

- Liivmuld on hõõrudes teraline ja kare, seda ei saa voolida.

Varakevadine köögiviljajaed.

UUS KÄSIRAAMAT

Abiks potipõllumehle

Kirjastus Menu andis hiljuti välja väga vajaliku käsiraamatu "Köögiviljakasvataja aabits", mille kirjutas Röpina aianduskooli kauaaegne köögiviljandusõpetaja Tiina Paasik. Raamatus õpetatakse kasvatama kapsaid, sibulaid, juur- ja kaunvilju, vili- ja lehtköögivilju.

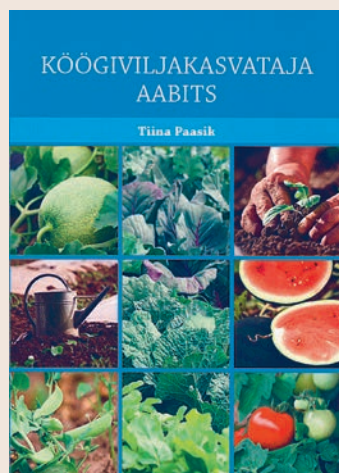
Infot saab ka vähem levinud aedviljade kohta (suhkrumais, harilik apteegitill ehk fenkol, lehtpeet ehk mangold, harilik aspar ehk spargel, harilik artišokk, aed-mustjuur, pastinaak ehk aed-moor-

putk, endiiviasigur ehk endiivia, põld-kapsarohi jne).

Köögiviljad on populaarsed, neid kasvatatakse aedades, kasvuhoonetes ja linnakorterite rõdudel. Huvi uute liikide ja sortide vastu on suur.

Raamatu autor on kõiki kirjeldatud köögivilju ise kasvanud ning tunneb hästi eri kultuuride viljelemise iseärasusi.

Nõuannete lugemise teevad nauditavaks Tiit Koha ilusad ja meeleolukad fotod.

Juurte piiramine soodustab juurselleri kasvu.

- Saviliivmulla saab veeretada peopesade vahel kuulikeseks, kuid nõõriks voolides see puruneb.
- Liivsavimuld praguneb nõõriks rullimisel, rõngaks keeramisel.
- Savimullast on võimalik voolida kujukesi.

Köögiviljataimede kasvatamiseks sobivad paremini huumusrikkad saviliivmullad ja kerged või keskmise raskusega liivsavimullad.

Kasvuala on vaja sügisel ette valmistada. Kaevamine või kündmine muudab mulla kobedaks, hävitab umbrohtusid ja kahjureid. Sügisel tuleb anda kasvualale orgaanilist väetist taimede vajaduse alusel. Orgaaniline väetis kaevatakse või küntakse mulda (4–5 kg/m²).

Kevadine mullaharimine peaks algama esimesel võimalusel, kui

mullapind on muutunud heledamaks ja tahenenud. Võimalik on kasutada mullafreesi, kultivaatorit, peenrad kobestatakse rehaga.

Kevadel aitab kobestamine säilitada mulla niiskust ja hävitada tärkanud idulehtedega umbrohutaimed. Koos mulla kobestamisega on kasulik anda kevadine põhiväetis, kompleksväetis (NPK + mikroelementid, bioväetis, kanakaka). Harimisel mulda sattunud väetis mõjub taimede kasvule soodsalt.

Köögivili kõrgpeenral

Kõrgpeenrad annavad suurepärase võimaluse kasvatada väikeaias köögiviljataimi suhteliselt väikesel vaevaga. Kõrgpeenraaluse pinnal võib ette valmistada juba sügi-

Siiruviiruline söögipeet.

sel, põhja on soovitatav panna kõdusõnnikut või komposti ja katta aiavõllaga (mulda kuni 20 cm).

Peenra ettevalmistamisel tuleb korjata välja kõik umbrohujuured ja -jäänused. Sügisel võib sisse kaevata lehtpuude (kask, paju, lepp) lehti.

Köögiviljataimed vajavad kasvuks ja arenguks süsihappegaasi, millega rikastavad mulda kõdusõnnik ja kompost. Orgaanilist väetist saanud muld sisaldab hulgaliselt mikroorganisme.

Kõrgpeenra servad võib ääristada okaspuulaudadega, samuti võib laduda telliseid või katusekive. Laudadest ääris tuleb töödelda erivahenditega, mis pikendavad laudade eluiga. Kõrgpeenras saab kasvatada eri taimi ja viljavaheldus on lihtne.

Väikeaias ja rõdul kasvatatakse köögiviljataimi sageli anumates, mille sügavus võiks olla umbes 30 cm või rohkem. Anumad täidetakse köögiviljataimede kasvatamiseks sobiva kasvusubstraadiga, näiteks universaalse kasvuturbaga. Mullasegud koosnevad turbast, kompostist, liivast, savist.

Allikas:
"Köögiviljakasvataja aabits"

Kuidas istutada viljapuud

Paljasjuurseid istikuid saab istutada seni, kuni pungad veel puhkenud pole. Vaatame sammhaaval, kuidas seda teha.

Tänavu on istutusaeg juba ammuilma käes – märts mängis pikalt aprilliilmadega ning sulatas ja tähendas maa väga varakult istutuskõlblikuks. Kui maa on üles sulanud ja istutusauku enam vesi sisse ei jää, peakski kohe tööga pihta hakkama.

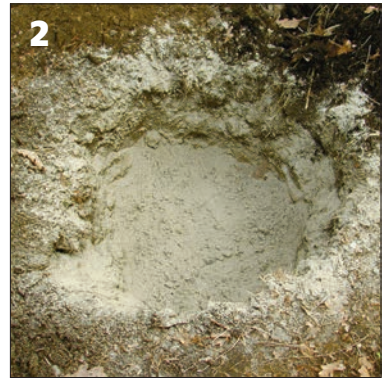
Mida varem juured mulda saavad, seda kergemini puu juurdub ja kiiremini kasvama hakkab. Eriti käib see just paljasjuursete istikute kohta, potistatud on reeglina juba enne istutamist juurdunud.

Istutasingi juba märtsi viimastel päevadel mitu ploomi- ja maguskirsipuud. Ühe kehvemasse mulda saanud puu kohta tegin ka põhjaliku ülevaate – lootuses, et ehk on mõnele algajale sest pisut kasu.

1. Istutusaugu mõõtmed (läbimõõt ja sügavus) sõltuvad pinnase iseloomust ja istiku juurestikust. Mida kehvem muld, seda suurema augu kaevama peab. Pildil olev istutusauk on u 1,5 labida lehe sügavune ja pea meeter läbimõõdus, sest muld pole selles kohas kuigi viljakas (savikas-liivakas, mitte eriti huumusrikas). Eriti vaese mulla põhjast kaevasin välja ja viisin minema.

Parimal pool augu serval on kärutäis head kõdusõnnikut, vasakul aga istutusaugu pindmine, pisutki viljakam muld. Suures ämbris on kastmisvesi ja väikeses puutuuhk, mida ploomidele ja kirssidele istutusauku vähegi happelisemas kasvukohas (nt liivasematel ja turvasmuldadel) kindlasti panema peaks.

2. Tuha – kolm tubli labidatäit – puistasin augu põhja ja külgedele. Puutuhas on eriti luuviljalistele vajalik lubiaine, aga ka kaaliumi (rohkem lehtpuu- kui okaspuutuhas) ja fosforit ning lai valik taimele vajalikke mikroelemente.

3. Enne istutamist vaatasin kriitilise pilguga üle keldris turbakotis talvitunud ning paar päeva enne istutamist juuripidi tiigivees ligunenud istiku juured. Need olid sügisel väljakaevamisega pisut haiget saanud ning vajasid kergelt kärpimist. Lõikasingi kõigi juurte otsi natuke tagasi. Murdunud juureotsad ning vigastatud ja pruunistunud juured eemaldasin kas osaliselt või täielikult. See soodustab istiku juurdumist ja ärgitab kiiremale kasvule.

4. Tagasi tuleb lõigata elusa ja terve juureosani: lõikepind peab jääma niiske ja valge või kergelt kreemikas. Hall või pruun lõikepind näitab, et juur on sellel kohal surnud või suremas. Sellist juurt tuleb veel kärpida.

5. Pookekoht, mis pärast istutamist ja istutusjärgset mulla vajumist maapinnaga enam-vähem tasa peaks jääma, on hakanud kenasti kinni kasvama. Lõikepind on, nagu pildil näha, küll värviga kaitsitud, ent värvikiht on juba õhukeks kulunud. Pärast istutamist mõne ilusa kuiva ilmaga võiks sel-

le nt pookevahaga uuesti üle teha. Haav paraneb jäljetult 2–3 aastaga.

6. Istutusaugu põhjast ära viidud savika liiva asemele panin tubli kärutäie head läbikõdunenud sõnnikut. Värske sinna ei sobi! Ainult selline, mida paljassegi kätte juba mõnus võtta on.

Kõdusõnniku katsin mõnesenti-meetrise mullakihiga. Sellele sättisin istiku juured, jälgides, et ükski juur kahekorra poleks ning et nad igasse suunda enam-vähem ühtlaselt jaotuksid.

HARRI POOM

Jälgisin ka, et pookekoht maapinnast esiosa pisut, mõne sentimeetri võrra kõrgemale jääks: sügavas istutusaugus kõdusõnnik ja muld ning nendega koos ka istik vajuvad hiljem mõne cm võrra madalamale.

7. Juurte peale puistasin mulda, ning istikut ladvast hoides natuke üles-alla soputades üritasin mulla ka juurte vahele sokutada. Seejärel katsin juured õhukese mullakihi ja ning surusin selle jalaga juurte vastu – ikka nii, et varbad tüve ja kand istutusaugu serva poole suunatud. Kannaga surusin tugevamini – muidu on oht juuri vigastada.

Olles mulla kenasti juurte vastu surunud ja seda parasjagu tihendanud, täitsin istutusaugu umbes 3/4 kõrguseni mullaga.

8. Nüüd oli paras aeg kasta. Kui vemaal ajal istutades võinuks istutusaugu enne igasugust täidet mitugi ämbrit vett valada, ent varakevadel, kui muld veel piisavalt märg, pole selle järele tarvidust. Et istutusak polnud servani täidetud, jäi kõik see peaaegu paarkümmend liitrit kastmisvett kenasti juurte ligidusse.

9. Istiku võib tagasi löigata ka enne istutamist, ent ise võtan selle töö tavaliselt käsile alles siis, kui puu juba paigas. Nagu näha, tuleb siin osa nõrgemaid oksa välja löigata (oksi on liiga palju, 3–4 on piisav) ning tüvepikendust ja valitud põhioksi omajagu kärpida.

10. Jätsin alles vaid neli ilusat ja enam-vähem sümmeetriliselt paiknevat põhioksa. Kärpisin neid viienädiku kuni kolmandiku ulatuses arvestusega, et okste tipud suuresti ühel kõrgusel oleksid ning tippu jäänud pung vaataks selles suunas, kuhu soovin oksa edasi kasvavat.

Ka latva kärpisin üpris tugevasti, isegi rohkem kui kolmandiku, nii et selle tipp külgekste tippudest oma poolteist vaksa kõrgemale jäi.

Kui kastmisvesi oli mulda imbutunud, katsin porise pinna veel mõnesentimeetrise mullakihi, aga istutusaugu päris täis siiski ei ajanud: jätsin kastmisnõo, sest kindlasti tuleb istutatud puud kevade ja suve jooksul veel kasta.

Vast alles sügiseks tasandan maa lõplikult, sest talveks kastmisnõgu jätta on ohtlik. Sinna võib suure sulaga loik koguneda, ja kui uuesti külmaks läheb, on tõsine oht, et loigule moodustuv jää tüvel koore ära löhub. Nii võib viimaks puu veel hukkagi saada.

Nõustikud samamoodi

Sellisel viisil istutatud puu peaks küll kenasti kasvama hakkama ja juba mõne aasta pärast ilusat saaki kandma.

Ehkki eespool kirjeldasin sammhaaval paljasjuurse istiku istutamist, toimitakse nõustikutega tegelikult samal viisil. Ära jääb muidugi juurte kärpimine ja istutusaugu paika sättimine, ent muud toimingud on samad.

Kevadel varakult, enne pungade puhkemist istutades ei ole erilist vahet, kas mulda saab paljasjuurde või nõustik – kasvamamimekul vahet pole.

Kui aga istikutel pungad juba puhkenud, on paljasjuursete istikutete aeg läbi. Iseasi kui neid on kauem jahedas hoitud ja pungad alles puhkeseisundis viibivad – siis võib neid küll veel istutada, olgu muud puud kas või ammu lehes.

Istutusvõrk jätke alles

Nõustikutete juures tahan toonitada veel üht: kilekott või pott võtke loomulikult ära, ent juurepalli ümber olevat võrku ärge puutuge, see jäägu nii, nagu ta oli.

Ka juurepalli ennast ei tohi lahti harutada. Või kui, siis tõesti vaid erandkorras, kui tumedad ja suhteliselt jämedad juured silmanähtavalt potipõhja on keerdunud.

Ent ka sel juhul harutage ettevaatlikult laiaili vaid need juurekeerdud, mitte ärge purustage juurepalli ennast. Nõustiku mõte ju selles ongi, et taimede juuri istutamisel võimalikult vähe kahjustada.

HARRI POOM

Saare-Tõrvaugu aiand OÜ

<http://e-aiand.com>

Jääsiider magusa joogi sõpradele

REPRO

Magusa veini sõbrad on kindlasti kuulnud jääveinist. Samamoodi tehakse ka jääsiidrit, mida saab edukalt koduski valmistada.

Jääveini valmistamisel kasutatakse tehnoloogiat, kus viinamarjad lastakse kõigepealt külmuda. Siis jäätub kogu marjas leiduv vesi alles jääb ainult kõige magusam ja kontsentreeritum mahl, millest valmistatakse haruldasi ja väga kalleid dessertveine.

Jääsiidri valmistamine käib enam-vähem samal põhimõttel. Seda saab igaüks piisava viitsimise korral ise järele teha. Önu enne purustamist ja mahla pressimist külmutada ei ole mõtet, sest mahla kättesaamise protsessis ei jääks külmutamisest midagi järele. See pärast tuleb enne kääritamist jääs-esta hoopis õunamahl. Mahla sulatades tuleks aga kokku koguda vaevalt pool esimesena üles sulavast mahlast, mis on palju magusam ja kontsentreeritum.

Külmutamine

Jääsiidrit tehakse palju Kanadas, mis on ka jääveini kodumaa. Kui väljas paugub pakane, ei ole mingi kunst tõsta mahlatünnid lihtsalt ukse taha ja oodata, kuniks loodus oma tööd teeb. Kui aga pakast pole, tuleb appi sügavkülm. Väga väikesi koguseid võib külmutada 1,5–2-liitristes plastist limonaadipudelites või 5-liitristes veepudelites, suuremasse sügavkülmakirstu mahub aga korraga terve 25–30-liitrine tünn või isegi mitu. Tähtis on meeles pidada, et mahl paisub jäätudes, seega jätke nõudesse pisut paisumise ruumi. Kui kogu mahl on külmunud (selleks võib minna 1–4 ööpäeva), tõstke nõu välja ja hakake sulatama.

Nüüd peab ligi võtma hüdromeetri, aga veel parem, kui on kasutada refraktomeeter. Viimane

on hea just selle poolest, et mahla suhkruisalduse mõõtmiseks piisab vaid ühest tilgast, hüdromeetriga mõõtmiseks on aga vaja vähemalt väikest mensuuritait.

Kanada jääsiidri käärimiseelne suhkruisaldus peab olema umbes 30 Brix, mis hüdromeetril Oechsle astmetes on korralikult üle 125. Vastavalt mahla lahtisulamisele tuleb siis hakata mõõtma selle suhkruisaldust ja otsustada, mis hetkest edasi läheb virre juba lahjemaks ja siis sulatamine lõpetada. Sulanud mahl kallake teise nõusse.

On selge, et sel moel kulub algsest külmuma pandud mahla väga palju – arvestuste kohaselt selleks, et saada umbes 20 liitrit tugevalt kontsentreeritud mahla, peab algsest seda olema 75–80 liitrit. Seejärel võiksid algajad pigem proovida väiksemate kogustega. Aga heal õuna-aastal, kui kõik õõnsad nõud juba õunamahlast üle ajavad – miks ka mitte proovida suuremat kogust.

Kääritamine

Edasine virde kääritamine ei erine millegi poolest tavalise õunaveini tegemisest. Mahla tuleks õige pi-

sut soojemaks lasta, sest äsja jääst vabanenud mahla temperatuur on pärmil töö jaoks liiga madal. Piisav temperatuur on 16–18°.

Et vältida hilisemat hägusust, võib nüüd mahlasse lisada pektenüümi. Pärmiga tuleb talitada vastavalt tootja õpetustele ja seejärel lisada virdele.

Külmkontsentreeritud mahlas on pärmil tööks vajalikke toitained päris väheks jäänud, seepärast on oluline lisada toitesoolasid, seda isegi juhul, kui kääritamiseks on kavas kasutada vaid metsikut pärmil. Käärimine peaks algama 1–2 ööpäeva jooksul.

Et säilitada võimalikult palju õunast, aroome ja maitseid, peab jääsiidri käärima aeglaselt ja küllalt jahedas, 15–16° juures. Nii kestab käärimine kauem kui tavaliselt, 6–8 nädalat on täiesti normaalne.

On tõenäoline, et väga suure suhkruisalduse korral saavutab jääsiidri ühel hetkel oma maksimumkanguse, mis olenevalt pärmil tüübist võib olla 13–16%. Pärm sureb kanges alkoholis ning käärimata jäänud suhkur jääb jääsiidrisse jääksuhkruks. Kindlam on siiski

käärimine lõpetada sulfitite lisamisega, et kindlustada oma kalli kraami stabiilne säilimine. Loomulikult võib käärimise sulfitite abil lõpetada ka varem, kui kangust on alles 11–12% ja magusus seda suurem.

Aja jooksul ja jahedas ruumis vajub siider suure tõenäosusega ise selgeks – surnud pärm ja muu kõljum vajub põhja ning selge jook kurnatakse teise nõusse. Paari nädala pärast võib sama protseduuri korrata. Vajadusel võib loomulikult kasutada ka spetsiaalseid selitajaid.

Enne pudelitesse villimist võib jooki arendada kas tammevaadis või tammeklotsidel.

Traditsiooniliselt pudeldatakse dessertveinid kitsastesse pikka-deste 375ml pudelitesse, juuakse jahutatult väikesest dessertveiniklaasist.

Tänavusele koduveinikonkursile stiilpuhtaid jääveine küll toodud ei ole, kuid lähapäevil õnnestub žüriil maitsta jäätunud marjadest tehtud veine. Kas need ka finaalvõistlusele pääsevad, saab näha 7. juunil Haapsalu veinipäeval.

TIINA KUULER

Veinivilla perenaine

Kohtumiseni
Haapsalu veinipeol!

VEINIVILLA ESITLEB:

Maalehe
koduveinikonkurss

a.D. 2014

Maalehe koduveinikonkursi žüriile saab hindamiseks 160 koduveini.

Millised neist jõuavad finaali, saate teada juba 7. juunil kell 12 Haapsalu kuursalis.

Žüriisse kuuluvad Eesti nimekaimad veinitundjad. Kokku tuleb ka rahvažürii, kuhu soovijatel on võimalik end registreerida aadressil info@veinivilla.ee.

Terve päeva toimub veinihuvilistele kultuuriprogramm.

KONKURSSI TOETAVAD:

VIINITALO MELKKO OY

OWALIN
www.tuukijärkakajuste

www.joogikoolitused.ee

Dan Sukker

HAAPSALU
A.D.1279

VEINIVILLA
Hea Eesti Leht

Maaleht
HEA EESTI LEHT

Tegus tekstiilipäev

PILLE HERMANN

Juba vanadel aegadel oli naistel komme talvisel ajal kokku saada, et koos kedrata, kraasida ning teisigi töid ühiselt teha.

Nii järgis ka SA Eesti Vabaõhumuuseumi Maa-arhitektuuri Keskus vana kommet ning kutsus huvilised kokku tekstiilipäevale, kus vaatluse all olid nii villased kangad ja esemed kui ka siid, puuvill ja linane tekstiil.

Räägiti sellest, kuidas vanu riideesemeid hoida. Tekstiilide kahjustustest ja kahjustajatest kõnelesid konservaatorid Liili Aasma ja Ruth Paas oma tööde näidete põhjal. Liili tutvustas lähemalt ka villa ja sellega tehtavaid töid ning põgusalt nõgest kui kiutaime, Ruth rääkis siidmaterjalist.

Kahjustunud tekstiilidest kõneldes tuli jutuks, kuidas neid muuseumis konserveeritud ja säilitatud on ning anti soovitusi, mida saaks sarnaste kahjustuste puhul kodus teha.

Samuti said kuulajad vastuse sellele, kuidas on kõige mõistlikum esemeid – näiteks seelikut, tanu või käerätti – kodustes panipaikades hoida ning mismoodi koduste vahenditega korrastada vanemaid ning väärtuslikke tekstiilist esemeid.

Tekstiilipäeval osalejad said kaasa võtta oma esemeid ning küsida nende hooldamise ja hoidmise kohta.

Kel kodus mõni vana ese, võis selle kaasa võtta ning spetsialistidelt nõu saada, kuidas selle eest hoolt kanda.

Lina oli peamine

Lina kasvatamine on tänapäeval küll unarusse jäänud, ehk vaid Mooste kandis võib veel näha helesiniste õitega linapõlde. Lina kasvatatigi kõige rohkem Lõuna-Eestis ning Mulgimaal, kuna lina armastab happelist pinnast.

Tänapäeval tehakse Eestis linast veel linaõli ning vähesel määral ka linavilti. Kuid nüüdki võib kodu-

dest leida vanu käsitsi kootud voodilinu ning käterätte – oli ju lina peamine, millest tekstiile tehti. Sits oli uhkuseasi ning sellega kaunistati heal juhul varrukasuud – eks seegi oli märk, et neiu vanematel on natuke raha ning nad saavad endale sitskangast lubada.

Et ikka kogu kiud kätte saada, ei lõigatud lina sirbiga, vaid kitkuti käsitsi. Lina ei olnud ainult kehakatteks – see pidi aitama ka haiguste vastu. Nii usuti, et hambavalu korral tuleb piibu sisse panna linaseemneid ning neid tõmmata. Peavalu puhul tuli linase rästi sisse panna linaseemned ning see siis ümber pea köita.

Takulõnga peretütred ei kedranud, seda tegid popsitütred. Linaluud kasutati savikrohvis, et ikka kogu materjal ära tarvitada ning midagi raisku ei läheks.

Tütarlapsele särgi selga saamiseks tuli külvata 3–4 toopi lina. Lina ning sellega seotud töid ja tegemisi tutvustas peavarahoidja Elvi Nassar. Huvilised said ka oma silmaga näha, kuidas linakiud varrest kätte saadakse.

Hoidke pilk peal

“Aeg-ajalt tasub oma vanadele esemetele silm peale visata – see aitab kõige paremini asjad korrastada. Kui märkate midagi ebatavalist, saate kohe midagi ette võtta, et vältida asjade hullemat kulgu,” soovitab muuseumi konservaator Liili Aasma.

Liili Aasma rääkis tekstiilide kahjustajatest.

Elvi Nassar demonstreeris linatöid.

Enne kui rullis hoitud vana kanga pesusse panete, vaadake, millises seisus see on. Kui on hallituse märke, siis teadke, et need kohad võivad pestes katki minna. Kui kodus on mõni vana voodikate, ei pea seda ilmtingimata hoidma kapis varjul, vaid võib ikka vahel voodile tõmmata. Vältida tuleks vaid liiga päikesepaistelisi kohti, et päike eset ära ei pleegitaks.

Tänapäeval on muuseumid liikumises selles suunas, et säilitamisel olevaid esemeid alati ei taastata, vaid konserveeritakse ehk püütakse neid säilitada sellistena, nagu nad on. Mõnikümme aastat tagasi olid põhimõtted veidi teisid ning asju püüti sageli nii-öelda uueks teha. Katkised kohad asendati uutega, näiteks tikiti täis. Hetkel kasutatakse ühe võimalusena toestamist ehk dubleerimist, kus vanale räbalale tekstiilile seatakse toeks sobiv kangas, ja narmendavad augu- või rebendiservad kinnitatakse sidepistetega.

Liili Aasma: "Dubleeritakse eseme tagumine pool. Kodus on tingimused ja esemed teised ning seal võib vajadusel nõela ja niiti oma äranägemise järgi kasutada. Katkise piirkonna võib tugikangale ka vaid traageldada ning (vajadusel) spetsialisti poole pöörduda, kes juba oskab soovitada, kuidas eset parandada, hoida ja hool-

dada. Juba vanasti öeldi et, egas lapitud asi ole häbiasi, katkine asi on häbiasi."

Külmaga putukate vastu

Tekstiilide sügavkülmutamiseks asetage need näiteks kilekotti, pigistage õhk välja (seda võib ka tolmuimejaga teha), sulgege teibiga ning asetage sügavkülma. Hoidke -30° juures kolm päeva, ning -18° kraadi juures tuleks esemeid sügavkülmas hoida seitse päeva. Külmikus tuleks tekstiilid asetada kohe maksimaalsesse külma, et kahjuritel tekiks šokk. Eesmärk ongi ju nende kahjutuks tegemine. Sügavkülmast välja võttes ei maksa esemeid kohe kotist välja tõsta, vaid hoida neid suletud kotis veel üks ööpäev.

Kes on endale varunud suures koguses villast lõnga, võiks samuti seda protseduuri aeg-ajalt teha, et vältida koikahjustust. Samuti on hea abiline tolmuimeja. Tekstiile peaks puhastama õrnema tõmbega, aga kui see pole võimalik, võib toru harja otsa kinnitada kangatüki, mis tõmbetugevust vähendab. Kangatükk on vajalik selleks, et eset mitte kahjustada, ning juhul kui tolmuimeja peakski lahti tõmbama mõne peenema detaili, saab selle kätte ning tagasi panna.

Hallituse levikut ja tegevust saab piirata, kui kahjustunud koh-

ti tupsutada piiritusega ja lasta esemel ruumiõhu käes rahulikult kuivada. Ka edaspidi ei tohiks ese liigset niiskust saada – vastasel korral läheb hallitus edasi.

Parim hooldus ongi ennetav tegevus – vaadata, et ruumis, kus esemeid hoitakse, oleks kuiv ja õhurikas, sest seda kardab hallitus kõige rohkem.

Tekstiilidele on sobiv 30–55% suhtelist õhuniiskust, kodus pole mõtet tekstiilidele erilisi temperatuurinõudeid seada, sest nendele kõlbab tavaline tubane olukord. Kui tahta aga ülerõivaid koide eest hoida, siis jahedam sobib selleks paremini.

Linade hooldamisest

Paljudel on tänapäevalgi veel kodus vanu esemeid, enamasti linu ja linikuid. Vanu esemeid väärtustatakse üha enam ning inimesed oskavad väärtuslike esemete leidmise korral õigesti toimida.

Liili Aasma tutvustab ka üht õrnamate tekstiilide pesemise-värskendamise moodust: "Linakeste puhastamiseks asetage esmalt kausi- või vannipõhja kile (väga hästi sobib kasvuhoonekile, mis on tugev), mille peale pange lina ning seejärel tupsutage seda pesulahusevahuse niiske nuustikuga (hästi sobib looduslik käsn). Laske natuke seista, tupsutage kuivaks, ning korrake sarnast toimingut mitmel korral puhta veega."

Sama kilega saab eset näiteks lauale asetada ja teise kanga abil on võimalik tõsta või pöörata see ümber ning asetada kuivama. "Vesi ei tohiks olla üle 30–40 kraadi, sest ükski vana ese ei talu liiga kuumat vett," tuletab Liili Aasma meelde vana tarkust.

Õrnu esemeid, näiteks heegeldatud laudlinu, saab triikimatagi sirutada. Selleks asetage need vahtplastplaadile ning vormimiseks-kinnitamiseks kasutage rooste- või alumiiniummetallist nõelu, et need ei kahjustaks kangast. Kuna triikida ei ole alati võimalik, siis vahel piisab, kui natuke niisutada ning seejärel sirutada.

Kui tarkust napib, ent soovite oma esemetele head tulevikku, vaadake täpsemalt leheküljelt www.evm.ee. Lisaks on maa-arkitektuuri keskusel plaanis teisi huvitavaid õppepäevi.

Lihtsaid tarkusi tekstiilide hooldamisel

PILLE HERMANN

Alljärgnevalt mõned näpunäited, mida SA Eesti Vabaõhumuuseum konservatorid on aastate jooksul praktiseerinud.

Tasub meeles pidada, et vanu tekstiile tuleb hoolikalt hoida, liiga röskes keskkonnas kipuvad tekima hallitused ning hallituse tekitatud kahju on juba pöördumatu. Hallituse edasiminekut saab vaid kontrolli all hoida, kuid välja seda tekstiilidest pesta ei ole võimalik.

Võiks teada, et karbis säilitatavaid väiksemaid esemeid ei tohiks üheskoos olla liiga palju, neil peaks ikka ruumi olema. Sõbralikuks kodusemaks puhastamiseks sobivad villašampoon, pesupähklid, plekkidele mõeldud sapiseep ja apelsiniõli.

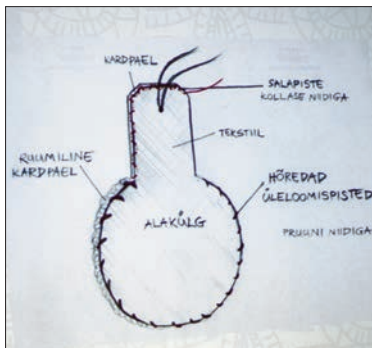
Tuulutamist ja väikest värskendust võib esemetele talvel külmal ajal teha, see on ka üks vahend koide tõrjeks.

Koidele võiks üles seada püüni-seid (saadaval kaubanduses) ning kasutada esivanemate aegseid peletusvõtteid – panna kappi nt koirohu- või lavendlikimbukesi.

Ka hiirtele-rottidele tuleb aegajalt mürgiteri puistata, et meie kaunid tekstiilid näriliste tõttu ohtu ei satuks.

Allpool mõningad nõuanded tekstiilesemete hooldamiseks.

■ Vanadel vaipadel, mis on naeltega seina löödud, kipuvad naelakohtades lõimed välja venima. Kinnitage tagumisele küljele linasest

Kui võtate mõne vana eseme lahti, märkige täpselt üles detailid ning kinnitused.

Mõned vahendid kahjuritega võitlemiseks.

või puuvillasest kangast kanal, mille sisse saab ajada liistu. Riputage vaip selle abil seinale, siis lõimed ja kude ei veni ega katke enam.

■ Kui plaanite pesta vana lambi- või vihmavarju katet, siis aluselt maha võttes ei pruugi kanga murdekohad tagasi panemisel samadele kohtadele jääda. Seetõttu võiks enne katte eemaldamist proovida selle puhastamist hoopiski tolmuimejaga.

■ Siid on üks pikema kiuga kerge ja kallid materjal. Siidist esemeid ei maksa üleliia triikida, vajadusel teha seda niiskelt ja pahemalt poolt. Siid kardab päikesevalgust, kuumat, mustust ning higi, seega mustalt seisma jätta seda ei maksa.

■ Villaseid esemeid peaks triikima auruga ja läbi niiske lapi, sest muidu kiud "sureb".

■ Õrnu tekstiile hoitakse muuseumis spetsiaalse paberi (mikalent) sees. Kodus võib neid hoida ka õhukese kanga sees ja võimalusel rullitult – nii ei teki murdejooni, millest aja jooksul võivad saada rebendid. Säilitamiseks ja hoiustamiseks sobib pleegitamata puuvillane kangas. Enne kui võtate esemete hoiustamiseks plaanitud kanga kasutusse, peske see läbi.

■ Roostekahjustusi saab pleegitada happega. Kodus võib proovida mõjutamist sidrunhappe või ka sidruni

endaga. Pärast seda ka peske eset, et hape välja loputada.

■ Kui hakkate mõnda eset õmblustest lahti võtma, siis kindlasti märkige ja joonistage üles kõik detailid, nende asetust, kinnitust jms. Vastasel korral ei mäleta te hiljem kinnipanemisel, kuidas kõik täpselt oli.

■ Kui on palju vanu üleriideid, mida soovite säilitada, siis vooderdage nende hoidmiseks riidepuud vatiiniga ning katke need kangast katetega. Asetage rõivad rippuma ning katke õlgapealsed osad näiteks õhukese puuvillase kanga või kattelooriga – nii väldite tolmu kogunemist.

■ Peakatteid hoidke sahtlites või karpides, vajadusel pehme paberiga täidetult. Vanu tanulinte võib hoida kerituna kas või majapidamis- või WC-paberi rulli pappsüdamikule.

■ Väga hea puhastaja on filterpaber (kuivatuspaber vanade vihikute vahelt). Tehke paber õrnalt niiskeks ning asetage esemele. Filterpaber tõmbab mustuse endasse. Muidugi puudutab see vaid kergemat ja lahtisemat mustust õrnadel esemetel.

■ Kopituselõhna vastu aitab kõige paremini tuulutamine, samuti tuleks ventileerida ruume, kus vanu asju hoitakse.

PILLE HERMANN

MAAKODU

Telli uuenenud ajakiri Maakodu ja võida reis **CORNWALLI!**

Kui Briti saared on aiasõbra töötatud maa, siis looduslikult põnev ja erilmeline Cornwall Inglismaa edelanurgas on aiahullude Meka. Just siia on aastasade jooksul rajatud kõige põnevamaid aedu ja parke. Cornwalli lõunarannikut kutsutakse Inglise Rivieraks. See on üks Briti saarte päikeselisemaid piirkondi, kus saab kasvatada taimi, mis ei suudaks ellu jääda kusagil mujal Briti saartel.

Reisiprogrammis:

- Suurbritannia troopika ehk **Scilly saared** ja **Tresco Abbey aed**
- imeliste hortensiatega **Trebah**
- Inglise maa-aia musternäide **Hidden Valley Garden**
- suursuguste parteritega **Lanhydrock House**
- ambitsioonikas keskkonnaprojekt **Eden**
- tõusudest ja mõõnadest piiratud **St Michael's Mount**
- Stonehenge ja Baskerville'ide koera kodupaik **Dartmoori nõmmed**
- **Kilver Court Garden**
- Briti kuningliku aiandusseltsi hoole all olev aed **Rosemoor**

Maakodu lugejareis toimub 14.–20. augustil 2014 koostöös reisifirmaga Astellaria. Infot reisiprogrammi kohta saab **Maakodu Facebooki aadressilt** ja reisibüroost Astellaria, tel 653 9305. Kui reisile tahtjaid on rohkem, väljub teinegi rühm, kelle reis toimub 21.–27. august 2014. **Üks Maakodu tellija saab reisele fortuuna õnneliku käe abil.** Võitja kuulutame välja Maakodu juulinumbris.

Eriprogrammina Maakodu jaoks kokku pandud reisi loosimises osalevad kõik, kellel on 10. juuniks 2014 sõlmitud kas e-arve püsivale leping või vormistatud Maakodu aastatellimus.

Neil, kes oma loosiõnne sedavõrd ei usalda, palume end reisele registreerida **Maakodu toimetuses** (tel 661 3370, kadri.tramm@maakodu.ee) või **reisibüroos Astellaria** (tel 653 9305, 502 7955, info@astellaria.ee).

Tellides soodsam!

Maakodu aastatellimus maksab 29,16 € ja e-arve püsivale leping 2,70 € kuus. Hinnavõit aastatellijale 10,44 € võrreldes kaanehinnaga poelettidel!

Ajakirja Maakodu tellimine: tel 680 4444, klienditugi@lehed.ee või www.tellimine.ee

Kuidas edukalt tööd otsida?

Vahel inimesed arvavad, et kui nad saavad hoogsalt oma CVsid laiali, siis see ongi aktiivne töötamine. Valimatult igasugu ametikohtadele kandideerimine võib anda hoopis vastupidise tulemuse.

“Meie igapäevapraktika näitab, et aktiivne töötamine on see, mida ei osata teha,” rääkis Tartu Kutsehariduskeskuses toimunud karjäärinäitajate Ühingu algatatud 24.–28. märtsini toimunud teemanädalal “Terve karjäär”.

Šarapova soovitas kasutada võimalikult palju eri kanaleid, aktiivselt suhelda ja luua võrgustik. Ta tõi võrgustiku osas välja kolm ringi. Kuum ring tähendab pereliikmeid ja sõpru, kellega inimene tunneb ennast turvaliselt ja häs-

ti. Järgmine ja juba suurem on soering, kuhu kuuluvad endised koolija töökaaslased, kes ei kuulu lähedaste ringi. Nendega tasub suhted üles soojendada, näiteks Facebookis sõbraks võtta. Kolmas on külm ring ja seal on tööandjad, keda inimene ei tunne.

“Turvaline on kandideerida töökohale, mille kohta on kuulutus üleväljal,” märkis karjäärinäitaja. “Aga kuulutust näevad kõik ja see tähendab konkurentsi.” Masuajal, kui tööpuudus oli kõrge, tegi rekordi üks andmesisetaja konkurs, kuhu kandideeris ligi 1200 inimest. “Järjest tihedamini kuulen tööandjate käest, et avalik konkurs on viimane võimalus, kuna see on väga aja- ja töömahukas,” rääkis Julia Šarapova.

Tööandjad kasutavad pigem muid võimalusi. Väidetavalt on avalik tööturg vaid umbes 20% ja ülejäänud ei ole n-ö nähtav.

Statistikaameti 2010. aastal tehtud laiaulatuslikust küsitlusest selgus, et 47% vastajatest sai tööle tuttavate kaudu, 15% tööandjate poole pöördudes, 13% sobivate töökuulutuste otsimise tulemusel, 8 protsendile pakuti tööd, 4%

RAIVO TASSO

Sirje Tarraste ärgitas töötajaid vaatama töökuulutusi kriitilise pilguga ja uurima tööpakkujate tausta.

alustas ettevõtlusega, 3% töötukassa vahendusel ja 10% muul moel.

“Võib-olla praegu ei ole tööandjal vaba töökohta, kuid inimesed sünnitavad, kolivad, lähevad pensionile või vahetavad töökohta. Tasub ühendust võtta ja endast ettevõttesse jälg jätta,” soovitas nõustaja.

Uurige kriitiliselt ettevõtte tausta

Töötajal tuleks töökuulutusi vaadata kriitilise pilguga ja uisapäisa neile mitte kandideerida, rääkis Hariduse Tugiteenuste Keskuse karjäärinäitaja Sirje Tarraste.

“Kõige usaldusväärsem on selline tööpakkumine, kus on kirjas ka ettevõtte kodulehe aadress,” selgitas ta. Sealt saab lisainfot lugeda. “Kui ettevõtte on oma domeeni, siis ei häbene ta oma andmeid avaldada ja selle ettevõttega tasub asju ajada.” Lisaks soovitas Tarraste Krediidinfoost uurida, kas ettevõtte pole võlgu. Muidu võib juhtuda nii, et inimene läheb tööle, aga hiljem ei maksta talle palka välja.

“Kuulutusi, kus on kirjas ainult telefoninumber ja inimene kutsutakse kuhugi kohvikusse vestlusele, ei tasu väga usaldada,” hoiatas ta. Kui vähegi võimalik, tuleks rohkem infot hankida ja oma tagala kindlustada.

Kasutage soliidset meiliaadressi

Tööle kandideerimisel on CV kõige alus, sellele võib lisanduda kaas- või motivatsioonikiri. “Siit algab tagasihoidlike eestlaste mure – kuidas ennast kiita,” ütles Sirje Tarraste.

CV algab isikuandmetega. Tänapäeval vaieldakse selle üle, mida peaks kirja panema. Näiteks perekonnaseisu ei pea panema. Hariduskäigu puhul alustatakse kõige viimasest õppeasutusest. Sama lugu on täienduskoolituse ja töökogemusega. Hea oleks ära märkida ka keelteoskus ja tase ning arvu-

**Julia Šarapova soovitas töötösin-
guil kasutada võimalikult palju eri-
nevaid suhtluskanaleid.**

tioskus. Kõige lõppu lisatakse huvialad ja isikuomadused ning kui on, siis ka soovitajad. Kui on küsitud palgasoovi, tasub enne uurida, kui palju sellisel erialal üldse palka makstakse.

Rolli mängib ka meiliaadress, kust CV on postitatud. "Tööandja vaatab meiliaadressi, ja seksikiisu meililt tulnud CVd jäävad ilmselt

avamata," rääkis Tarraste. "See pole mingi saladus, et tööandja ka guugeldab inimest," lisas ta. See-tõttu tasub ennast ise guugeldada ja vaadata, missugused fotod välja tulevad. Rajusid peopilt ei tasu avalikult suhtlusvõrgustikesse üles panna, see võib tekitada töötötsijast vale mulje ja nullida töölesaamise võimaluse.

Järjest rohkem küsitakse lisaks CV-le ka kaaskirja või motivatsioonikirja. Kaaskiri on lühem variant, mille pikkus on alla poole lehekülje. Seal tuleks selgitada, miks sellele töökohale soovitakse kandideerida. "See on lühike enesetutvustus, mis annaks üldluse tõe-ke CVd edasi lugeda," selgitas Sirje Tarraste.

Motivatsioonikiri on kaaskirjast pikem ja selle eesmärk on täiendada CVd.

Mitmesugust teavet CV koostamiseks ning kandideerimiseks vajalike dokumentide koostamise juhendid on olemas ka töötukassa veebilehel alajaotuses "Otsin tööd" ja sealt tuleks valida "Abiks kandideerijale".

HELI RAAMETS

KOMMENTAAR

Kirjast võib kohe näha, kui kompetentne kandideerija on – kas ta on uurinud selle ettevõtte ja ametikoha tausta. Sarikandideerijad saavad oma CV igale vabale ametikohale, olgu selleks siis lao- või teenindajatöö Kaubamaja Ilumaailmas. Ta ei saa ju olla kõigest kohtadest huvitatud. Ma ei taha, et selline inimene töötaks nädal-kaks ja siis läheks ära, kuna see töö ikkagi ei sobi. Inimesed võiksid läbi mõelda, mida nad tahavad oma elus teha ja kuhu kandideerivad.

Tööle kandideerijad saavad CVsid tõepoolest nii igasugu seksikiisu- kui ka musi-aadressidelt. Vahel lisatakse CVsse pilt, millest mõned on justkui missikonkursilt pärit. Üks naine saatis lausa oma pulmafoto. Pilt polegi vajalik, sest tihti erineb vestlusele tulnud inimene pildil olevast tuntavalt.

TIIA ORAV

Tartu Kaubamaja
personalispetsialist

ŠUNGIIT-
LOODUSE
MÕISTATUS

www.tervisekivi.ee

OÜ Gyllenhaal | www.gyllenhaal.eu

Rüütli 14, 10130 Tallinn
tel 644 4744,
641 8350, 641 8285
e-post info@mainedd.ee
www.mainedd.ee

KAUGREISID:	MIAMI – KARIIBI MERE KRUIIS MAAILMA SUURIMA KRUIISILAEVAGA 03.–14.12.2014	H: 2999 €
	AUSTRALIA – UUS-MEREMAA 15.–30.11.2014	H: 4589 €
	UUS! ALASKA – VANCOUVER – KAMLOOPS – COLUMBIA JÄÄLIUSTIK 19.07.–01.08.2014	H: 3599 €
	UUS! LAS VEGAS, SAN FRANCISCO, LOS ANGELES 20.–28.08.2014	H: 2199 €
	GRAND CANYON, SAN FRANCISCO, HAWAII, LOS ANGELES 24.05.–07.06; 20.09.–04.10.2014	H: 2999 €
	SINGAPUR – SUMATRA SAAR – LANGKAWI – KUALA LUMPUR 27.02.–12.03.2015	H: 2890 €
	VIETNAM-KAMBODŽA 15.–28.11.2014; 17.–30.04.2015	H: 2899 €
	HONGKONG-MACAU-TAIWAN-FILIFIPIINID 08.–22.05.2015	H: 2999 €
	SUUR INDOHIINA RINGREIS: VIETNAM, LAOS, KAMBODŽA 20.03.–03.04.2015	H: 2999 €
	WASHINGTON – PHILADELPHIA – NEW YORK 09.–17.08.2014	H: 1999 €
	KUUBA – KARIIBI MERE PÄRL – CANCÚN – MEXICO CITY 22.11.–05.12.2014; 27.03.–10.04.2015	H: 3220 €
	ARGENTINA-BRASIILIA 25.10.–07.11.2014	H: 3699 €
	EKSOOTILINE LÖUNA-AAFRIKA – VICTORIA KOSK 04.–18.10.2014	H: 4299 €
	SALAPÄRANE TAI JA KULDSETE TEMPLITE BIRMA 20.02.–05.03.2015	H: 2995 €
	KULDSETE TEMPLITE BIRMA 15.–25.11.2014	H: 2699 €
	HAWAII SAARED 15.–23.11.2014	H: 2999 €
	EKSOOTILINE LÖUNA-INDIA JA SRI LANKA 18.–29.10.2014; 06.–17.03.2015	H: 1999 €
	RANNAPUHKUS JA RINGREIS EKSOOTILISEL SRI LANKAL 20.–29.10.2014; 09.–17.03.2015	H: 1599 €
	UUS! SINGAPUR – UUS-MEREMAA – FIJI SAARED 23.01.–06.02.2015	H: 4399 €
	UUS! DUBAI – ABU DHABI – ARAABIA ÜHENDEMIRAADID 10.–17.11.2014	H: 1399 €
LÄHIREISID:	SOOME JÄRVEDE VÖLU JA IMATRA KOSE VETEMÄNG 11.–13.07; 08.–10.08.2014	H: 219 €
	UUS! SOOME – HIIDENLINNA JA DISAINIKESKUS – FIKARS RUUKKI 14.06; 27.07.2014	H: 128 €
	UUS! HORVAATIA: DUBROVNIK – SPLIT – DROGIR – LJUBLJANA 20.–27.09.2014	H: 980 €
	HISPAANIA – (ANDORRA) – PORTUGAL – GIBRALTAR 28.09.–09.10.2014	H: 950 €
	INGLISMAA-ŠOTIMAA 25.06.–05.07.2014	H: al 869 €
	GOTLAND – ROOSIDE SAAR 03.–08.08.2014	H: 569 €
	UUS! GOTLANDI KRUIIS: ROOSIDE LINN VISBI 06.–08.07; 27.–29.07.2014	H: al 198 €
	UUS! SITSILIA-SARDIINIA-KORSIKA 10.–21.05; 08.–19.10.2014	H: 1250 €
	VELIKIJE LUKI 27.–29.06; 25.–27.07; 22.–24.08.2014	H: 240 €
	UUS! KALININGRAD-NIDA 11.–13.07; 08.–10.08.2014	H: 248 €
	LOODUSKAUNIS JA LUMMAV PÕHJA-POOLA 12.–17.08.2014	H: 370 €
	LÖUNA-POOLA – VARSSAVI – KRAKOV – ZAKOPANE 12.–17.07.2014	H: 385 €
	UUS! VAHEMERE KRUIIS KRUIISILAEVAGA OASIS 12.–18.09.2014	H: 1999 €
	UUS! RÜGEN – VALGETE KALJUDE SAAR 02.–08.06.2014	H: 555 €
	LÄTI TAIME- JA LILLELAAT SIGULDAS 03.05.2014	H: 23 €
	RIIA – JURMALA – KURAMAA HERTSOGITE LOSSID 31.05.–01.06.2014	H: 110 €
	LINNAPUHKUS: EESTI REISID:	UUS! ROMANTILINE VORMSI 25.05; 28.06; 26.07.2014
UUS! RUHNU SAARELE 25.–26.06; 02.–03.07; 13.–14.08.2014		H: 99 €
RÄPINA MÕISA AIAD – PABERIVABRIK – PIUSA KOOPAD – SETO KUNINGRIIK 14.–15.06; 19.–20.07.2014		H: 89 €
HIIUMAA KOHVIKUTE PÄEVAD 02.–03.08.2014		H: 92 €
UUS! MUHUMAA – SAAREMAA JA VILSANDI 12.–13.07.2014		H: 109 €
KUREMÄE KLOOSTER – ALATSKIVI LOSS – SIBULATEE 30.–31.08.2014		H: 75 €
LÕOGASTAV PÄEV KIHNU SAAREL 13.06; 20.07.2014		H: 75 €
PÕHJA-EESTI MÕISAD: KILTSI, PALMSE, VIHULA 15.06; 16.08.2014		H: 36 €
LONDON – WINDSORI LOSS 14.–18.05; 25.–29.06; 16.–20.07; 20.–24.08.2014		H: 565 €
MAAILMALINN PARIIS 22.–25.05; 23.–26.07; 22.–25.10.2014		H: 650 €
ANTIKNEN ROOMA 23.–27.04; 11.–15.06; 10.–14.12.2014		H: 650 €
RODODENDRONITE ÕITES HANSALINN BREMEN 17.–20.05; 31.05.–03.06.2014		H: 375 €
UUS! VIINI FILHARMOONIKUTE SUVEÕOKONTSERT 28.–30.05.2014		H: 580 €
UUS! PUNANE IGAVIKULINN MARRAKECH 24.–29.10.2014	H: al 989 €	
UUS! PÄIKESELINE BARCELONA 06.–09.09.2014	H: 650 €	

Lõunamaa reisipaketid, soodsad lennu- ja laevapiletid,
reisikindlustus. Grupireisid vastavalt tellimusele.

